

Occo Mahabad / Rıdvan Paşa Cinayetini Bedirhaniler mi İşledi?

Tanzimat Fermanı Padişah Abdülmecid döneminde 3 Kasım 1839 tarihinde Gülhane Parkı'nda Sadrazam Mustafa Reşit Paşa tarafından okunarak ilan edilmiştir, bu fermanla başlatılan süreçte Tanzimat dönemi denilmiştir. *Tanzimât Dönemi* 1876'da II. Abdülhamid'in tahta çıkması ve Meşrutiyet'in ilânıyla sona ermiş kabul edilir.

Tanzimat hareketinin amacı, Osmanlı devlet idaresini çağın idari, askeri iktisadi, hukuki esaslarına dayandırmak ve devlet gücünün tek merkezden en etkili bir biçimde kullanılmasını sağlamaktı.

Tanzimatla birlikte başlayan devleti merkezileştirme hareketleri Kürt Beylerinin otorite ve varlık alanlarına yönelince direnişler gelişti. O dönem yaşanan en büyük direnişlerden biride Bedirhan Bey'in liderliğinde gelişti.

Osmanlı Devleti, hem bölgedeki otoritesini sağlamlaştırmak hem de Batılı devletlerin baskılarını hafifletmek amacıyla 1847'de kapsamlı bir askeri hareket başlattı.

1843-1847 yılları arasında devam eden direniş ve isyan kimi Kürt beylerinin Osmanlı ile ittifakı sonucu Temmuz 1847'de yenilgiye uğradı.

İsyandan hemen sonra Bedirhan Bey İstanbul'a gönderildi ve buraya 12 Eylül 1847'de (1 Şevval 1263) ulaştı. Daha sonra 1848 yılında iki biraderi ve en büyüğü on bir yaşındaki Hamit olmak üzere, üç çocuğuyla birlikte Girit'e gönderildi.

Bedirhan Bey Girit'te on yıl kaldı ve Hristiyanlarla Müslümanlar arasındaki yerel anlaşmazlıkların çözümünde merkezi hükümet adına etkin bir şekilde aracılık yaptı. Bedirhan Bey, İstanbul'a döndükten sonra 1858 yılında hizmeti karşılığında mirimiran mertebesindeki "paşa" rütbesiyle ödüllendirildi. Bedirhan Bey İstanbul'da geçirdiği yedi yıldan sonra Şam'a taşındı. Burada 1869-70 (1286) yılında öldüğünde yirmi bir erkek ve yirmi bir kız çocuğu vardı.

1906 yılında Rıdvan Paşaya yönelik gerçekleştirilen suikastın ana aktörlerinden biri Abdurrezzak Bedirhan bir diğeri de Ali Şamil Bedirhandır.

Ali Şamil Bey yukarıda sözünü ettiğimiz Bedirhan Bey'in oğludur. Abdurrezzak Bedirhan ise Bedirhan Bey'in büyük oğullarından Mustafa Necip Paşa'nın oğludur. Bedirhanilerin birçoğuna devlet görevi ve yüksek mevkiler veren Abdülhamid, Ali Şamil Paşanın yeğeni Abdurrezzak Beyi de mabeyn teşrifat memurluğuna atamıştı.

Rıdvan İsmail Paşa ise 12 Ağustos 1856 tarihinde İstanbul'da doğmuş Tatar asıllı Osmanlı devlet adamıydı. 1890 ve 1906 yılları arasında İstanbul şehremini olarak görev yapmıştı.

Ali Şamil Bey, Abdülhamid'in yakınlarından olan ve amcası Mustafa Paşa'nın kızıyla evli bulunan Ebülhüda'yı döverek büyük bir olay çıkarınca Şam'a sürüldü. Çok geçmeden affedilerek İstanbul'a döndü ve Üsküdar Kumandanlığına getirildi.

Ali Şamil Bey'in sert mizacı, sürgün edilmesi gibi nedenler ailede huzursuzluklar yaratınca Bedrifem'in babası Ali Efendi ikilinin boşanmasını sağladı.

Ali Şamil Bey, ayrıca yazar Halide Edip Adivar'ın üvey babasıdır. Halide Hanım'ın annesi olan Berfidem Hanım, Ali Şamil Bey ile boşandıktan sonra Mehmet Edip Bey'le evlenmişti. Ali Şamil Bey'in Berfidem Hanım'dan olma Mahmure adında bir kızı vardı, annesi genç yaşta ölünce Halide'yle üvey ablası Mahmure ilgilenmişti.

Selimiye Kışlasına yerleşen Ali Şamil Bey, polis ve belediye işleri de içinde olmak üzere, hemen her şeye karışmaya başlar. Taşkın ve sinirli yaratılışıyla herkesi sindirmeye çalışır. Saraya bağlı birçok kişiyi döver, hoşlanmadıklarını Selimiye Kışlasına kapatacak kadar ileri gider. Bu yüzden Arnavutluk'a gönderildiyse de, çok geçmeden yeniden İstanbul'a alınır. Rütbesi de ferikliğe (korgeneral) yükseltilerek paşa unvanı verilir.

Sert mizaçlı olan Ali Şamil Bey birgün Doktor Cemil Paşa'yı Kadıköy İskelesi'nde tartaklayıp dövünce, bu olay üzerine Cemil Paşa'nın kayınpederi Şeyhülislâm Cemâleddin Efendi, Ali Şamil Paşa cezalandırılmaz ise istifa edeceğini bildirir. Olayların büyümesi üzerine Abdülhamid, Ali Şamil Paşa'yı Yıldız sarayına celp ile Malta köşkünde hapsettirmiş, ancak Cemil Paşa'nın gönlü alındıktan sonra tahliye edilmişti.

Abdurrrezak Bey Şişli'de su deposu civarında yeni bir ev yaptırmıştı; bu evin bulunduğu yolun ve sokak kaldırımının yapılması için Rıdvan Paşa'ya müracaat etmişti. Rıdvan Paşa o günlerde caddeyi tanzim ettirmeğe başlar, fakat Abdurrrezak Bey'in evine yüz metre mesafe kala, inşaatı kâhyası Ahmed Ağa marifetiyle tatil ettirir ve ameleyi geri çeker.

Abdurrrezak Bey bunun sebebini sorduğunda ise Rıdvan Paşa "Bu benim bileceğim iştir" cevabını verir.

Rıdvan Paşa'nın emrindeki Ahmed Ağa belediyede mühim bir şahsiyetti. Okuyup yazması yok denilecek derecede az olan Ahmed Ağa, emanette belediye çavuşu, odacı, tanzifat amelesi kaydedilmek isteyenler için önemli ve etkin biriydi. Birçok iş için ona müracaat edilirdi. Derecelere taksim edilmiş olan zabıta-i belediye mevkilerinde becayiş ve terfi yaptırmak da Ahmed Ağa'nın yetki alanı içindeydi.

Nişantaşı-Şişli arasındaki yeni konağının yolunun yaptırılması için Şehremini Rıdvan Paşaya başvuran Abdurrezzak Bey, isteğinin yerine getirilmemesi üzerine Rıdvan

Paşa'nın emrindeki Ahmed Ağayı evinin bodrumuna hapseder ve Rıdvan Paşaya haber göndererek "Yol yapılmadıkça adamını bırakmayacağım." der.

Abdurrezak Bey Ahmed Ağa'nın üstünü ararken yüz küsur altın ile bir kaç yüz liralık senet bulur. Abdurrezak Bey bunları alır ve mabeyne gider. Meseleyi burada ayrıntılarıyla anlattıktan sonra Ahmed Ağa'dan aldığı paralarla yolu yaptıracağını arz eder. Abdülhamid buna bir şey demeyerek Ahmed Ağa'nın biran önce serbest bırakılmasını emreder. Abdurrezak Bey evine döner ama Ahmed Ağa'yı serbest bırakmaz.

Rıdvan Paşa durumu Mabeyn başkatibine anlatır ve Abdülhamid'den bu yasa dışı duruma son verilmesi yolunda buyruk bekler. Uzun süre cevap alamayınca da, "tanzifat amelesi" denilen çöpçüleri Abdurrezak Bey'in evine gönderir. Kürekli, süpürgeli, sopalı altmış yetmiş (kimi kaynaklara göre yüz elli dolayında) işçi aralarında silahlandırılmış kişilerle birlikte Abdurrezak Bey'in evini basarlar. Bunlar evi basınca büyük bir çatışma meydana gelir ve her iki taraftan da silah kullananlar olur. Olay sırasında Bedirhanlardan Bedirhan yaralanır ve Ahmed Ağa kurtarılır.

Fakat o günden sonra Bedirhaniler ve Rıdvan Paşa arasındaki husumet gittikçe büyür. Bedirhani Midhat Bey'in olayı barış yoluyla çözme çabalarında sonuç vermez.

23 Mart 1906 cuma günü Yıldız Hamidiye Camii'ndeki padişahın Cuma selamlığına katılan Rıdvan İsmail Paşa, namazın ardından oğlu Reşat ile birlikte Göztepe'deki konağına gitmek üzere Anadolu Yakası'na geçti. Trenle geldiği Göztepe İstasyonu'nda kendisini bekleyen araca geçmek üzereyken silahlı dört kişi tarafından suikaste uğradı. Rıdvan Paşa yaklaşık 10 dakika sonra 49 yaşındayken öldü.

Cinayeti işleyenler Ali Şamil Paşa'nın emriyle Rıdvan Paşayı öldürdüklerini söylerler, daha sonra yapılan soruşturmalarda cinayetin Abdurrezak Bedirhan tarafından azmettirildiği iddia edilir. Katiler o gece Selimiye kışlasında tutulurlar, ertesi gün katiller serbest bırakılınca Selimiye Kışlası Kumandanı olan Ali Şamil Paşa sorumlu tutulur. Bu yüzden Trablusgarb'a sürülür.

Dört suikastçı ile birlikte dört Bedirhanide idam cezasına çarptırılır, daha sonra bu cezalar sürgüne çevrilir. Kürt olan suikastçıların adları şunlardı; Abdullah oğlu Mehmet ile Esat oğlu Sadullah 22 yaşındaydılar, ikisi de Bitlisliydi. 33 yaşındaki Mehmed oğlu Ahmed Vanlıydı. 35 yaşındaki Tatar oğlu Abdullah olarak bilinen Emin ise Hakkariliydi.

Sadrazam Ferid Paşa, Adliye ve Dahiliye Nazırlarını yanına alarak Abdülhamid'le görüşmeye gitti ve günün birinde bütün devlet ileri gelenlerinin aynı şekilde öldürülebileceğini söyleyerek soruşturma açılmasını istedi. Kuruntulu padişah ise Bedirhan ile ailesinden olan on iki yaşından büyük bütün erkeklerin tutuklanıp Trablusgarb'a sürülmesi buyruğunu verdi. Olaydan sorumlu tutulanlar Trablusgarb'da

yargılanıp mahkum edildi. Bedirhan ailesinin İstanbul'da kalan kız çocukları ve yakınları polis gözetiminde tutuldu.

Kahire'de Jön Türklerden Ahmed Kemal'in (Akünal) yayımladığı Doğru Söz gazetesine göre Bedirhanilerden sürgün edilenlerin sayısı 51 kişiydi.

Bu cinayet, İstanbul'da çok güçlü olan Bedirhani ailesinin sonunu getirdi. Hükümet, İstanbul'da yaşayan Bedirhani ailesi mensuplarını ve onlara yakın yüzlerce kişiyi gemilerle Trablusgarp ve Rodos gibi uzak eyaletlere sürgün etti.

Kürdistan gazetesinin basımı ve Bedirhanilerin kimi cemiyetlerdeki çalışmaları Abdülhamid'in istibdad rejimi tarafından yakından izleniyordu. Abdülhamid rejimi bu hapis ve sürgün cezalarıyla Bedirhanilerin İstanbul ve Kürdistan'daki etkisini Meşrutiyetin ilanına kadar kırarak bir sürede olsa rahatlamış oldu.

Rıdvan İsmail Paşa'nın cenazesi sade bir devlet töreni ile Küçük Mecidiye Camii'nde kılınan namazın ardından, caminin hemen yakınındaki Yahya Efendi Tekkesi'nde mezarlığa defnedildi.

Ali Şâmil Paşa Trablusgarp'ta sürgünde ölürken, Abdurrezzak Bey ise 1918 yılında İttihat ve Terakki tarafından Musul'da öldürüldü.

Abdurrezzak Bedirhan, otobiyografisinde kendisiyle birlikte sekiz aile ferdine adam öldürme iftirasının atıldığını ve haksız yere tutuklanarak sürgüne gönderildiklerini dile getirmişti.

Web: <https://www.occomahabad.com.tr/>

Kaynaklar:

- 1- Sultan Abdülhamit ve Yıldız Kamarillası, Süleyman Kani İrtem, Temel Yayınları
- 2- Tanzimattan 12 Marta Türkiye'de Siyasal Cinayetler, Alpay Kabacalı, Gürer Yayınları
- 3- Meclisi Mebusan Zabıt Ceridesi; Yüzyedinci İnikad 24 Haziran 1325 Çarşamba
- 4- Kürt Tarihinin Unutulmuş Bir Sayfası, Abdurrezzak Bedirhan, Ahmet Kardam, Dipnot Yayınları
- 5- Osmanlı Arşiv Belgelerinde Kürtler ve Kürt Direnişleri 1817-1867, Sinan Hakan, Doz Yayınları.